

NJORDi vandeadvokaat Jelizaveta Henno: maailmas on juba vaidlused, kus autorid süüdistavad AI-platvorme intellektuaalomandi rikkumises

Üha rohkem kasutatakse tehisintellekti ettevõtluses vajaliku sisu loomiseks, mille eeliseks on kiire tulemus väiksemate kuludega. Nii saab kaasata tehisintellekti oma toodete turundamiseks ja reklaamiks. Seejuures on tehisintellekti platvormi kasutaja seisukohalt oluline olla kindel selles, et generatiivsel tehisintellektil põhinevate tööriistade abil tekkinud pildi, teksti, video või noodilehe autoriõigus kuulub talle, ütleb NJORDi advokaat Jelizaveta Henno.



Lisaks võib eeldada, et tehisintellektil põhinevate tööriistade kasutamisel on disainer, nagu iga teise valdkonna esindaja, huvitatud sellest, et selle tehnoloogia abil loodud materjali saaks kasutada kartmata, et sellega rikutakse kellegi õigusi ja esitatakse nõudeid.

Õigusteoreetilised debatil käivad selle üle, kas tehisintellekti kasutades loodud materjali saab üldse pidada autoriõigusega kaitstavaks teoseks ja keda pidada sel juhul autoriks. Arutatakse võimalusi omistada autoriõiguse kuuluvus tarkvara programmeerijale, kuni selleni välja, kas tehisintellektile peaks andma eraldiseisva õigussubjekti staatust ja pidada teda autoriks.

Praegu lähtub enamik Euroopa riike autoriõiguse klassikalisest, Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooni ajast (1886) pärit kontseptsioonist, mille kohaselt peetakse autoriks füüsilist isikut ehk inimest. Teisisõnu, lähtutakse vajadusest kaitsta inimese loovust, mitte tehisintellekti loovust.

Loominguline panus, mida tehisintellekti tööriista kasutaja annab ja mida võib pidada autoriõiguse kaitse vääriliseks, on näiteks viibe ehk lähtetekst (inglise keeles prompt), mida kasutaja sisestab ja millest tehisintellekt lähtub ülesande täitmisel.

Seda tingimust, et promptina kasutatav tekst on autori enda looming. Samuti võib kasutaja loominguline panus seisneda tehisintellekti abil loodud materjali hilisemas töötlemises. Näiteks pildi töötlemine teistes programmides või käsitsi, töö värvidega, tehnikatega, pildile elementide lisamine-kustutamine jne.

Praktikas on generatiivsel tehisintellektil põhinevate programmide kasutajatel oluline tutvuda vastava platvormi kasutajatingimustega, mis sisaldavad reeglina ka intellektuaalomandit reguleerivaid punkte. Paljude platvormide tingimustes tunnistatakse kasutaja õigusi loodule. Siinjuures tuleb olla tähelepanelik, kuna tingimused võivad sisaldada erinevaid erisusi. Näiteks Midjourney kinnitab, et õigused loodule kuuluvad kasutajale, kui need on loodud vastavuses nende kasutajatingimustega.

Lubatakse ka seda, et kasutaja õigused loodule säilivad ka siis, kui platvormi liikmelisuse tase läheb madalamaks või lõpeb. Samas nähakse ette erandeid ja piiranguid kasutajal tekkivate õiguste osas sõltuvalt sellest, milline liikmelisuse tase kasutajal on.

Oluline on teada, et näiteks Midjourney kasutamisel annab kasutaja automaatselt Midjourneyale piiramatut litsentsi (loa) nii platvormi kaudu loodud töö kui ka selleks kasutaja poolt sisestatud prompti kasutamiseks.

Litsents, mida kasutaja platvormile annab, on tähtajatu, ülemaailmne, mitte-eksklusiivne, all-litsentseerimise õigusega, tasuta ja ilma võimaluseta seda tagasi kutsuda või tühistada. Midjourney nimetab ennast avatud kogukonnaks, mis toob kaasa selle, et teised Midjourney kasutajad võivad omakorda kasutada ja ümber töötada teiste kasutajate poolt tehtut. Sellist tööde jagamist on kasutajal võimalik piirata kallima liikmelisuse ostmisel.

Nagu näha, sõltuvad generatiivsel tehisintellektil põhinevate platvormide kasutajate õigused loodud materjalile mitmetest nüanssidest. Selleks, et mitte minna vastuollu platvormi tingimustega, tuleb kasutajal mõelda läbi loodava materjali soovitud kasutusviis ja selle ulatus, sh kas materjali on vaja kasutada ärilisel või mitteärilistel eesmärkil.

Teine õiguslikult keeruline problemaatika on olukorrad, kus tehisintellekti platvormi algoritmid kasutavad pilti, teksti või muud materjali ilma vastava teose autori või õiguste omaja nõusolekuta. Maailmas on juba tekkinud sellised vaidlused, kus loojad ja autorid süüdistavad AI-platvorme nende intellektuaalomandi rikkumises.

Autoriõiguse regulatsioon eeldab, et autoril tekivad isiklikud ja varalised õigused teosele ning teised isikud saavad teost kasutada üldjuhul autori eelneval nõusolekul ja tasu eest. Autoril tekib teiste õiguste kõrval õigus teose puutumatusse, õigus teose töötlemisele, täiendamisele ja lisadele.

Kui tehisintellektil põhinevate platvormide algoritmid töötlevad, muudavad, täiendavad teiste isikute loodud autoriõigusega kaitstud teoseid ilma autorite nõusolekuta ja teadmised, tekib küsimus selle õiguspärasuses. Autorid, kelle õigusi rikutakse, võivad esitada nõudeid nii platvormide kui ka nende kasutajate vastu.

Näiteks autoriõiguse rikkumise korral on õiguslikult võimalik olukord, kus autor nõuab tehisintellekti platvormi kasutajalt tehisintellekti poolt genereeritud reklaampildi kasutamise lõpetamist. Sellisteks puhkudeks piiravad platvormid oma vastutust kasutajate ees spetsiaalsete klauslitega. Nii näiteks Midjourney tingimustes on hoiatatud, et Midjourney ei anna kasutajale mingeid kinnitusi ega garantiisid ning soovib konsulteerida juristiga.